

OSNOVI EKONOMETRIJE

EKONOMETRIJA

avs.ekof.bg.ac.rs

- Ekonomska analiza i politika
- Međunarodna ekonomija (opcija Međunarodne finansije)
- Poslovna analiza i konsalting
- Ekonomija i finansije

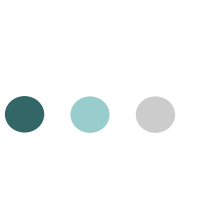
1

EKONOMETRIJA

Statistika, informatika i kvantitativne finansije (jedan deo časova)

2

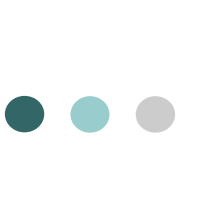

Predavači

Prof. Zorica Mladenović
Prof. Aleksandra Nojković
Dr Aleksandra Anić, docent
Emilija Maksimović, saradnik

3

3

Zorica Mladenović, *profesor na predmetima Osnovi ekonometrije i Ekonometrijska analiza vremenskih serija*

Sajt: avs.ekof.bg.ac.rs
zorima@eunet.rs
zorica.mladenovic@ekof.bg.ac.rs

4

Svrha predmeta

- Prikaz i obrada ekonometrijskih metoda koje se koriste u makroekonomiji, finansijama i poslovnoj ekonomiji
- Primena metoda i modela na konkretne podatke.

5

5

Literatura

- Bilo koji udžbenik iz oblasti ekonometrije koji pokriva teme od interesa
- Mladenović i Petrović, *Uvod u ekonometriju*, 2020, Ekonomski fakultet, Beograd
- Mladenović i Nojković, *Zbirka rešenih zadataka iz ekonometrije*, 2018, Ekonomski fakultet, Beograd.
- Prezentacije sa sajta.

6

6

Organizacija nastave

- 60 časova predavanja (jedna grupa)
- 60 časova vežbi (dve grupe)

7

7

Organizacija onlajn nastave

- Pripremljene prezentacije
- Grafička tabla

8

8

Način polaganja ispita

- Pismeni deo
(*eliminatoran*)
- Usmeni deo
(*odgovara se na dva teorijska pitanja*)
- **Na finalnu ocenu presudno utiče rezultat usmenog dela ispita**

9

9

Način polaganja ispita tokom prethodnog perioda pandemije

- Pismeni deo (*eliminatoran*)
- Usmeni deo (*polagao se pismeno odgovaranjem na dva teorijska pitanja od ponuđena četiri*)
- Negativna iskustva:
  - Nemogućnost da se pomogne postavljanjem dodatnih pitanja
  - Primećeno je korišćenje loše skripte sa nesuvislim i netačnim iskazima

10

10

Vrednovanje studentskog rada tokom semestra: kolokvijum

Znanje studenata se proverava na osnovu kolokvijuma (nije obavezan!)

- Okvirni termin:
druga polovina aprila, 2021.

11

11

Kolokvijum

- Strane 1 - 47 udžbenika
  - *Raspodele verovatnoće*
  - *Statističko zaključivanje*
- Strane 1 – 106 zbirke:
  - *Klasični jednostavni linearni regresioni model*
  - *Klasični višestruki linearni regresioni model*
  - *Klasični višestruki linearni regresioni model - posebne teme*
  - *Heteroskedastičnost i autokorelacija*
  - *Specifikacija i izbor modela*

12

12

Kolokvijum (II)

- Budući da će se na kolokvijumu raditi zadaci koji čine 60% finalnog pismenog ispita, položen kolokvijum oslobađa studente većeg dela pismenog ispita (maksimalno 60 od 100 poena).

13

13

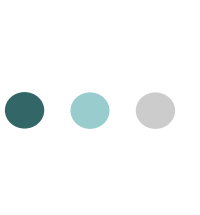

Kolokvijum – važne napomene

- Kolokvijum je otvoren za SVE zainteresovane studente (tekuće i prethodnih generacija)
- Studenti prethodnih generacija su u obavezi da izlazak na kolokvijum najave unapred
  - Elektronska poruka se šalje Emiliji Maksimović najkasnije 72 sata pre održavanja kolokvijuma

14

14

Uvod

Šta je ekonometrija?
Zašto bi studenti ekonomije
trebalo da izučavaju ekonometriju?

16

16

Neke definicije termina ekonometrija

- Naučna disciplina koja se bavi merenjima u ekonomiji
- Nauka koja primenjuje metode matematičke statistike na ekonomske podatke u cilju analize valjanosti postavki ekonomske teorije (Samuelson, Koopmans, Stone, 1954)
- **Osnovni zadatak ekonometrije jeste empirijsko oživljavanje (engl. “to put empirical flesh and blood”) teorijskih struktura (Johnston, 1988).**

17

17

Korisna radna definicija

- Ekonometrija označava primenu statističkih metoda na probleme koji interesuju ekonomiste (Ashenfelter, Levine and Zimmerman, 2003)
- Problemi se javljaju u: makroekonomiji, mikroekonomiji i finansijskoj ekonomiji.

18

18

Osnovni ciljevi ekonometrije

- Utvrđivanje kvantitativne zavisnosti veličina u ekonomskoj relaciji
  - Modeliranje ekonomskih veličina: koliko se promeni jedna veličina sa promenom druge
- Ispitivanje valjanosti postavki ekonomske teorije
  - Testiranje konkurentnih hipoteza
- Predviđanje budućeg kretanja ekonomskih veličina na osnovu utvrđene kvantitativne veze.

19

19

Modeliranje i kvantifikacija ekonomskih relacija - primeri

- Dugoročna veza između cena i deviznog kursa
- Dugoročna veza između realnog deviznog kursa i razlika realnih kamatnih stopa
- Dugoročna veza između potrošnje i dohotka
- Model vrednovanja kapitala (engl. CAPM): očekivani prinos finansijskog instrumenta kao funkcija tržišnog rizika
- Dugoročna zavisnost stope rasta BDP od njegovog polaznog nivoa, nivoa investicija i vrednosti humanog kapitala

20

20

Ispitivanje valjanosti postavki ekonomske teorije – primeri

- Teorija o paritetu kupovne snage važi u datoj ekonomiji
- Efekat transmisije deviznog kursa na cene (engl. exchange rate pass-through) je visok u uslovima visoke inflacije
- Marginalna sklonost ka potrošnji je jedan
- Model vrednovanja kapitala je superioran model u determinisanju prinosa finansijskih instrumenata.
- Stopa rasta BDP ne zavisi samo od faktora ekonomske prirode (na primer, ostvareni nivo demokratije i neizvesnost izazvana pandemijom Covid-19)

21

21

Predviđanje - primeri

- Makroekonomske veličine:
  - bruto domaći proizvod
  - inflacija
- Finansijske veličine:
  - nivo prinosa finansijskog instrumenta
  - varijabilitet prinosa finansijskog instrumenta

22

22

Ekonometrijska istraživanja se zasnivaju na rezultatima sledećih naučnih disciplina:

- Ekonomska teorija (matematička ekonomija): teorije i ideje su formulisane u formi matematičkih jednačina (bez brojeva)
- Ekonomska statistika: prikupljanje i obrada podataka
- Matematička statistika: izvođenje zaključaka o ekonomskim odnosima primenom statističkih metoda na konkretne podatke
- Rezultat: “**analizom podataka osvetljava se ekonomska teorija; analizom ekonomske teorije osvetljava se realnost podataka**” (Havelmo).

23

23

Vrste podataka

- Podaci vremenskih serija
  - Godišnji, kvartalni mesečni, dnevni, kako se obavi transakcija.
- Podaci preseka (strukture)
  - Vrednosti različitih promenljivih koje definišu strukturu u datom trenutku vremena.
- Podaci panela
  - Kombinacija podataka vremenskih serija i podataka preseka.

24

24

Razlika između ekonomske teorije i ekonometrije

- Primer: Odstupanje realnog deviznog kursa od ravnotežnog nivoa je opadajuća funkcija odstupanja realne kamatne stope od njenog referentnog nivoa (implikacija teorijskog MFD modela)

$$\frac{REX}{EREX} = f\left(\frac{i}{i^*}\right)$$
  - REX – realni devizni kurs, $EREX$ – ravnotežni REX ,
(devizni kurs: broj jedinica domaće valute prema jedinici strane valute)
  - i – realna kamatna stopa, i^* - uporedna kamatna stopa
- Teorija sugerise samo tip reakcije: f je oznaka za negativnu zavisnost
- Teorija ne daje odgovore na brojna pitanja od interesa.

25

25

Pitanja na koje odgovore daje ekonometrijska analiza

$$\frac{REX}{EREX} = f\left(\frac{i}{i^*}\right)$$

- Kako su definisane promenljive?
  - Kako je determinisan ravnotežni nivo devznog kursa, $EREX$?
  - Kako se obrazuje realni devizni kurs?
  - Šta je uporedna kamatna stopa?
- Kako izgleda konkretna funkcionalna forma? Da li je linearna ili ne?
- Pretpostavimo da je data kamatna stopa smanjena u odnosu na uporednu za 1.5 procentni poen. Kako će na tu promenu reagovati realni devizni kurs?

26

26

Razlika između ekonometrije i statistike

- Ekonomske relacije koje definiše teorija su determinističke prirode. To su tačne funkcionalne zavisnosti.
- Međutim, u stvarnosti te relacije su stohastičke prirode
- Primer:
$$\frac{REX}{EREX} = \alpha + \beta\left(\frac{i}{i^*}\right) + \varepsilon, \beta < 0$$
- Sa ε je označen slučajni član modela (slučajna greška, slučajni poremećaj, stohastički član)
- Prisustvo slučajne greške znači da parametri modela ne mogu tačno da se odrede: reakcija veličina može samo da se oceni
- **Standardne statističke metode su definisane pod pretpostavkom da slučajni član modela zadovoljava određene uslove.**

27

27

Razlika između ekonometrije i statistike (II)

- Šta se dešava ako određene pretpostavke o slučajnom članu ε nisu ispunjene?
  - Ekonometrija pruža adekvatan metodološki okvir za analizu ekonomskih podataka.
  - Ekonometrijske metode su korigovane metode statističke analize u situaciji kada slučajan član modela ne zadovoljava standardna svojstva
  - Umetnost ekonometričara sastoji se u tome da izabere skup pretpostavki koje su istovremeno dovoljno specifične i dovoljno realne da bi se iz podataka izvukao maksimum informacija (Malinvaud, 1966).

28

28

Razlika između ekonometrije i statistike (III)

- Statističke metode su uglavnom usmerene ka utvrđivanju da li postoji značajna veza između veličina. Veličine se tretiraju na identičan način.
- Ekonometrijska analiza je dodatno opterećena otkrivanjem prirode uzročno-posledičnih relacija.
  - Podela na endogene i egzogene veličine je bitna.

29

29

Rezime: faze ekonometrijskog istraživanja

1. Izbor teorijskog modela
2. Postavka ekonometrijskog modela
3. Prikupljanje podataka
4. Ocena parametara modela
5. Ispitivanje valjanosti ocenjenog modela
6. Predviđanje

30

30

Nobelova nagrada za ekonomiju (oblast ekonometrije)

- **1969. Friš i Tinbergen** (dinamički modeli)
- **1980. Klajn** (ekonometrijski modeli i analiza makroekonomskih fluktuacija i mera ekonomske politike)
- **1981. Tobin** (analiza finansija)
- **1989. Havelmo** (teorije verovatnoće i simultane jednačine)
- **1995. Lukas** (teorija racionalnih očekivanja i kritika ekonometrijskih modela)

31

31

Nobelova nagrada za ekonomiju (oblast ekonometrije) (II)

- **2000. Hekman i MekFaden** (modeli podataka preseka)
- **2003. Engle i Grejndžer** (modeli vremenskih serija u finansijama i makroekonomiji)
- **2011. Sardžent i Sims** (višedimenzioni modeli vremenskih serija i rezultati u makroekonomiji)
- **2013. Fama, Hansen i Šiler** (empirijski rezultati u analizi cena finansijskih instrumenata)
- **2015. Diton** (rezultati u modelima potrošačke tražnje, bogatstva i siromaštva)

32

Primena ekonometrijskih metoda u različitim naučnim oblastima

- Ekonometrijske metode nisu isključivo vezane za ekonomsku analizu
- Na primer, nedavno je došlo do razvoja nove ekonometrijske discipline: **ekonometrija klime** (engl. Climate econometrics)
  - OKSFORD
  - METODE EKONOMETRIJSKE ANALIZE KORISTE SE U KLIMATOLOGIJI

36

36

●
●
●

Ekonometrija klime: neka od pitanja

Šta je uzrok globalnog zagrevanja?

Kakav je uticaj povećane emisije CO2 na neizvesnost u kretanju globalne temperature vazduha?

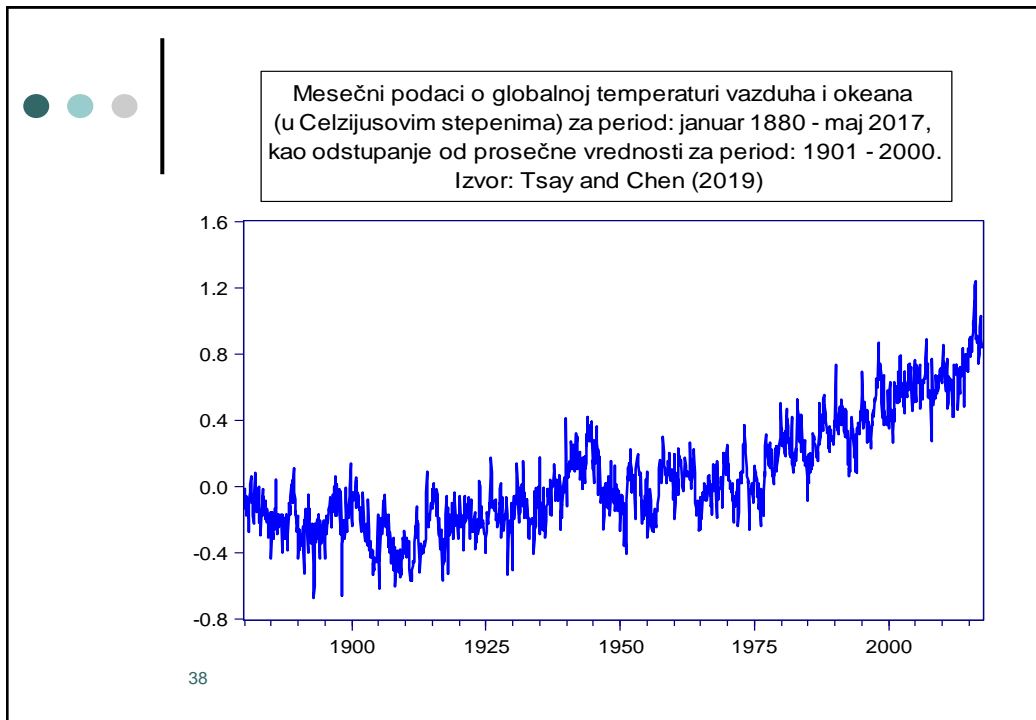
Kakav je uticaj globalnog zagrevanja na privredni rast?

Koliki su troškovi uništavanja poljoprivrednog zemljišta zbog porasta nivoa mora?

Da li je Milankovićeve teorija o periodičnosti ledenih doba tačna?

37

37

38

Neophodno predznanje

- Elementarni pojmovi teorije verovatnoća
  - Slučajna promenljiva/raspodela verovatnoće
  - Očekivana vrednost i varijansa
  - Kovarijansa i koeficijent korelacije
  - Važne teorijske raspodele
    - Normalna, t, χ^2 i F raspodela
- Elementarni pojmovi statističke analize
  - Osnovni skup i uzorak
  - Ocena parametara osnovnog skupa: sredine i varijanse
  - Upotreba raspodela u statističkom zaključivanju

39

39